

К.е.н. Гаврилко Т.О., Дідківська Д.

Національний авіаційний університет, Україна

Заощадження домогосподарств та їх перетворення в інвестиції

Заощадження населення виникають в результаті усвідомлення своїх потреб, що можуть виникнути як в короткостроковому, так і в довгостроковому періоді, і спонукають до добровільного відкладення грошових коштів.

Заощадження доцільно розглядати з точки зору системи економічних відносин між суб'єктами, які передбачають здійснення процесів акумулювання, збереження та використання грошових коштів та фінансових ресурсів [1, с. 106].

Заощадження — це частина грошових коштів населення, які не витрачаються на споживання і призначені для забезпечення майбутніх потреб, і можуть носити як споживчий, так і інвестиційний характер.

Процеси формування заощаджень домогосподарств, особливості механізму їх трансформації в інвестиції досліджували такі відомі науковці як Ю. Віксель, С. Кузнець, П. Маршалл, Дж. Мілль, А. Сміт, М. Фрідмен, І. Фішер, В.Фостер, Р. Холл та інші. Теоретичне обґрунтування проблем заощаджень, визначення ролі національних заощаджень як інвестиційних вкладень в економічний розвиток країни відображено у працях вітчизняних вчених М. Алексеєнка, Ю.Белугіна, Ю.Варламова, В. Геєця, М. Герасимчука, С. Глуценка, Н. Дорофєєвої, І.Добровольської, Б. Кваснюка, І.Крючкової, В.Ланового, А.Ревенка.

Не зважаючи на те, що науковцями розглянуті різноманітні аспекти заощаджень домогосподарств, потребує подальшого дослідження проблема створення сприятливих умов для використання заощаджень в якості дієвого інструменту нарощування економічної потужності держави.

Заощаджувальною діяльністю можуть займатися усі групи економічних суб'єктів, такі як домогосподарства, підприємства та держава. Однак, саме домогосподарства виступають головним суб'єктом процесу заощадження, оскільки саме їм притаманна найбільша свобода щодо способів використання власних доходів, а їх діяльність у цій сфері значно в меншій ступені підлягає регулюванню існуючими нормативними актами.

Однак, далеко не всі заощадження домогосподарств стають інвестиційними ресурсами. Частина з них зберігається у вигляді готівкових заощаджень, які залишаються за межами фінансової системи і не перетворюються на інвестиційний ресурс.

Трансформація заощаджень домогосподарств в інвестиції є досить складним процесом. Серед існуючих підходів до обґрунтування створення заощаджень та подальшого використання їх як інвестицій домінуючим, на нашу думку, є підхід, оснований на виявленні домінуючих мотивів:

- мотиви, що спонукають населення до заощаджень. Вони представлені певним внутрішнім мотиваційним станом представників цієї групи економічних суб'єктів, який має глибинний характер та визначає загальні принципи, що є основою прийняття рішення населенням при визначенні пропорції поділу наявних доходів на споживання та заощадження, а також форми, у якій зберігати заощадження;

- фактори, які спричиняють виникнення мотиваційного стану населення щодо заощаджень. Ці фактори мають зовнішній характер у відношенні до домогосподарств, однак вони можуть посилювати або послабляти дію тих чи інших мотивів;

- фактори інвестиційної діяльності населення. Це набір факторів, які визначають прийняття рішення про інвестування заощаджень та вибір форми цього інвестування [2, с. 25]

У загальному вигляді усі мотиви можна згрупувати наступним чином: мотиви, що зумовлюють збереження частини доходів для того, щоб скористатись ними як заощадженнями у вигляді певного страхового фонду у

випадку настання кризових ситуацій, та мотиви, які формують усвідомлене рішення щодо використання заощаджень для отримання додаткового прибутку у майбутньому.

Чинники економічного та соціально-культурного характеру мотивують домогосподарства здійснювати заощадження задля:

- реалізації підприємницької діяльності;
- накопичення коштів для придбання товарів тривалого використання;
- зменшення ризиків в кризових умовах;
- витрат на освіту, здоров'я, відпочинок.

Суттю заощаджень є тимчасово виведені з господарського обороту кошти домогосподарств: їх власники не мають наміру певний час перетворювати ці кошти на якісь товари споживання. Усе це й створює можливість перетворення заощаджень в інвестиції, навіть незалежно від первинної причини, яким керувався власник, відмовляючись від використання частини наявного доходу для поточного споживання.

До основних проблем, пов'язаних із формуванням заощаджень на економічному ринку та перетворення їх в інвестиції, є:

- відсутність у великої кількості населення України фінансової компетентності, що зумовлює наявність низького рівня ефективності фінансової поведінки;
- недосконалість діяльності професійних учасників фінансового ринку, відсутність необхідного рівня їх професійної етики, що приводить до незадоволення приватних інвесторів результатами співпраці;
- недосконалість системи інформування щодо пропозицій фінансових послуг для інвестиційних клієнтів, а в багатьох випадках невисокий рівень сприйняття існуючих фінансових продуктів, нерозуміння їх переваг із-за цілого ряду чинників, у тому числі і високої ціни.
- недостатній рівень довіри населення до фінансових установ (за дослідженнями Світового банку, лише 13% населення України має заощадження у фінансових установах) [3].

На сьогодні основними тенденціями, які характерні для заощаджень домогосподарств України, є :

- залежність схильності домогосподарств до заощаджень та здійснення фінансування, незалежно від економіко-політичної ситуації в країні;
- розвиток способів інвестування заощаджень;
- збільшення розміру неорганізованих заощаджень, особливо в іноземних валютах;
- використання заощаджень як інвестицій в матеріальні цінності.

Таким чином, для залучення фінансових ресурсів домогосподарств на розвиток економіки необхідно вирішити два основні завдання: забезпечити формування заощаджень у населення і реалізувати трансформацію фінансових ресурсів домогосподарств в інвестиції.

Первинним є забезпечення високого рівня фінансового добробуту, що можливе при сталому зростанні ВВП, збільшенні величини доходів домогосподарств, що стане підґрунтям, за умови підвищення рівня фінансової грамотності населення та створення механізму взаємовигідних відношень між усіма учасниками фінансової системи, для здійснення грамотного вибору між заощадженнями, які можна вважати надійними і тими, що можуть забезпечити прибуток.

Література:

1. Макконелл К. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконелл, С.Л. Брю, Ш.М.Флинн [пер. с англ. 19-го изд.], 2017. URL: <http://znanium.com/bookread2.php?book=546169>.
2. Купченко В.Г. Теоретичні основи механізму трансформації заощаджень населення в інвестиції в національну економіку. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2279>.
3. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору» (2019). Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні. Результати дослідження. URL: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06/Financial-Literacy-Survey-Report_June2019_ua.pdf.